

Masketægen *Dictyonota fuliginosa* Costa, 1853 – ny for Danmark

(Heteroptera: Tingidae)

Rune Bygebjerg

Bygebjerg, R.: The lacebug *Dictyonota fuliginosa* Costa, 1853 – recorded for the first time in Denmark (Heteroptera: Tingidae).

Ent. Meddr 73: 131-133. Copenhagen, Denmark. 2005. ISSN 0013-8815.

The lacebug *Dictyonota fuliginosa* Costa, 1853 was recorded for the first time in Denmark in August 2001, when a dead specimen was found washed up on the beach near Lakolk on the island Rømø. Inspired by this first record the author has visited a number of sites in the southern parts of Denmark in search for the species, and in August 2005 a population was found in Tingdal Plantation near Hjørpsted and Højer in SW Jutland.

D. fuliginosa is associated with broom (*Sarothamnus scoparius*), and it is assumed, that the lacebug is spreading northward in these years, a phenomenon that has been observed with several other species of insects in Denmark.

Rune Bygebjerg, I.P. Jacobsensvej 5, DK-9990 Skagen.

E-mail: r.bygebjerg@stofanet.dk.

Masketæger (*Tingidae*) er karakteristiske bl.a. ved at ribbenettet på dækvinger og pronotum har struktur som et net med talrige små masker. Længden af de danske arter er fra ca. 1,5 til 5 mm. De ernærer sig af plantesaft og er i reglen monofage eller oligofage.

Under et besøg på Rømø d. 15. august 2001, gik turen blandt andet til Lakolk Strand. Her var der på en mindre strækning en hel del insekter at finde i opskyl langs med vandkanten. Blandt de fundne insekter var et eksemplar af masketægen *Dictyonota fuliginosa* Costa, 1853, der ikke tidligere er registreret fra Danmark eller de andre nordiske lande. Arten er knyttet til gyvel (*Sarothamnus scoparius*), og er i Europa kendt fra England, Tyskland, Holland, Belgien, Luxembourg, Schweiz, Tjekkiet, Frankrig, Spanien og Portugal. Den nævnes som mulig for den danske fauna i tægebundet af "Danmarks Fauna" (Jensen-Haarup, 1912). I store dele af Tyskland forekommer arten ret udbredt, og den er bl.a. registreret fra Slesvig-Holsten (Pericart, 1983).

Det første danske eksemplar af arten er som nævnt fundet i opskyl på stranden. Det fundne individ kan naturligvis stamme langvejs fra, og på baggrund af dette ene fund kunne der derfor ikke umiddelbart drages nogen sikker konklusion vedrørende spørgsmålet om en eventuel fast forekomst i Danmark. Fundet gav imidlertid anledning til eftersøgning af arten på passende lokaliteter i de sydlige dele af landet, og d. 22. august 2005 lykkedes det så at finde en dansk population i udkanten af Tingdal Plantage nær Hjørpsted lidt nord for Højer. Fire eksemplarer blev indsamlet som belæg, og et af disse er vist på figur 1. Eftersøgning af arten foregik ved nedbankning af insekter fra gyvel. Tægerne blev fundet på enkeltstående gyvelbuske delvis i skygge af træer i udkanten af Tingdal Plantage.

Arten gennemlever hele livscyklus på og ved gyvelplanter. Ifølge Pericart (1983) er imagines registreret fra juni til september, og sidst på året er de især fundet på jorden nær ved gyvelbuske. I Danmark vil imagines antageligt først være fremme i august og september, og det vil derfor være det bedste tidspunkt at lede efter arten. Æggene lægges på unge skud, og overvintringen foregår i ægstadiet.

Fig. 1. *Dictyonota fuliginosa* (4,5 mm). Tingdal Plantage 22. august 2005.

Selv om spredningsevnen hos masketæger generelt formentligt er relativ dårlig, er det sandsynligt, at *D. fuliginosa* er under udbredelse mod nord, som det er tilfældet med flere andre arter af insekter i disse år.

Den beslægtede art *D. strichnocera* er ligeledes knyttet til gyvel, den er i Danmark kendt fra Vejle, Jelling, Ullits og Silkeborg-området.

De omstændigheder der førte til opdagelsen af *D. fuliginosa*, kan i nogen grad sammenlignes med opdagelsen af flere, nye danske tæger. Stor Kranstæge (*Sciocoris homalotus*) blev registreret for første gang i landet i 1995, hvor forfatteren fandt et eksemplar i opskyl på stranden ved Kandestederne i det nordligste Jylland. Hidtil har eftersøgning af arten på nærliggende lokaliteter i Nordjylland dog været uden succes, men i 2003 fandt Lars Trolle en population ved Svenskehavn på Bornholm (Trolle, 2004). Også kustodetægen (*Arma custos*) blev i første omgang fundet i opskuld, i 1992 ved Dueodde på Bornholm, men er siden 1997 fundet etableret i Kongens Mose i Sønderjylland (Tolsgaard, 2001).

Generelt kan opmærksomhed på insekter fundet i opskyl være ganske nyttig. Som det fremgår af ovenstående, kan disse medvirke til øget viden både om lokale og migrerende arter, og eventuelt også om forløbere for arter under udbredelse her til landet. På trods af den hårde fysiske påvirkning dyrene udsættes for i opskylszonen, er især biller og tæger så robuste, at de enkelte dyr kan findes ret velbevarede. Tolsgaard (2004) og Wegener (2005) nævner andre interessante fund af tæger i opskyl bl.a. af stavtæge (*Ranatra linearis*). I enkelte tilfælde er der observeret endog meget store individualt af migrerende arter i opskyl. Det gælder bl.a. arter som gammaugle (*Autographa gamma*) og dobbeltbåndet svirreflue (*Epsirphus balteatus*). Det er dog ofte de lokalt ynglende arter, der kan findes, men ikke sjældent heriblandt arter, der ellers er ret vanskelige at registrere. Det kan diskuteres om sådanne fund bør indgå på lige fod med andre data i faunistiske undersøgelser, men de kan i det mindste være inspiration til yderligere undersøgelser. Der kendes også eksempler på fund af mere eksotiske arter, der ikke vil kunne etablere sig i den danske natur.

Det omtalte første danske eksemplar af *D. fuliginosa* fra Rømø opbevares i samlingen på Naturhistorisk Museum i Aarhus, de øvrige fire i forfatterens privatsamling.

Med fundet af *D. fuliginosa* er der registreret 20 arter af masketæger i Danmark. Jensen-Haarup (1912) nævner i alt 14 danske masketæger, idet slægten *Piesma* nu henføres til egen familie; *Piesmatidae*. Oluf Jacobsen (1915 & 1920) tilføjer 2 arter: *Acalypta nigrina* og *A. platycheila*. Andersen & Gaun (1974) tilføjer 3 arter: *Tingis ampliata*, *Stephanitis rhododendri* og *S. oberti*. I samlingerne på Zoologisk Museum i København og Naturhistorisk Museum i Århus har jeg dog forgæves ledt efter dansk belægsmateriale af *S. rhododendri*, der som navnet angiver er knyttet til rhododendron. Den nærtstående art *S. oberti* er især fundet på bølge-arterne (*Vaccinium* sp.), men den kan også findes på rhododendron.

Det er sandsynligt at yderligere en masketæge, *Corythucha ciliata*, vil komme til landet i nærmeste fremtid. Den er oprindeligt fra Nordamerika, men er blevet indført til det sydlige Europa, og breder sig nu nordpå. I 2002 var det nærmeste fundsted i Köln, ca. 400 km syd for den danske grænse (Hoffmann, 2002). Arten lever på platantræer, og betragtes som skadedyr.

I bestemmelsesnøglerne hos Jensen-Haarup (1912) er *Acalypta nigrina* og *A. platycheila* medtaget. For bestemmelse af de andre nye arter henvises til Wagner (1967) og Pericart (1983). Ved anvendelse af Jensen-Haarups nøgle skal man være opmærksom på, at flere af arterne kan optræde i både en langvinget og en kortvinget form. Det gælder for eksempel den ret almindelige art *Acalypta parvula*, hvor den macroptere form er ret forskellig fra den normale form med korte vinger. *D. fuliginosa* kendes derimod kun i en langvinget form.

Litteratur

- Andersen, N. M. & S. Gaun, 1974. Fortegnelse over Danmarks tæger (Hemiptera, Heteroptera). *Entomologiske Meddelelser* 42: 113-134.
- Hoffmann, H. J., 2002. Die Platanengitterwanze *Corythucha ciliata* (Say, 1872) erreicht den Niederrhein. *Heteropteron. Mitteilungsblatt der Arbeitsgruppe Mitteleuropäischer Heteropterologen* 15: 25-30.
- Jacobsen, O., 1915. Nye og sjældne danske Tæger. II. *Entomologiske Meddelelser* 10: 246-250.
- Jacobsen, O., 1920. Fund af nye og sjældne danske Tæger i 1915-19, samt Bemærkninger om nogle Arter, der hidtil stod upaaagtede eller ubestemte i afdøde Konservator Schlicks Samling. *Entomologiske Meddelelser* 13: 128-135.
- Jensen-Haarup, A. C., 1912. Tæger. *Danmarks Fauna* 12. Gads Forlag, København.
- Pericart, J., 1983. Hemiptères Tingidae Euro-méditerranéens. *Faune de France* 69.
- Tolsgaard, S., 2001. Status over danske bredtæger, randtæger og ildtæger (Heteroptera: Pentatomoidea, Coreoidea & Pyrrhocoidea). *Entomologiske Meddelelser* 69: 3-46.
- Tolsgaard, S., 2004. Nye fund af stavtæge *Ranatra linearis* (L.) og andre vandtæger (Heteroptera: Nepomorpha). *Flora og Fauna* 110: 11.
- Trolle, L., 2004. Dansk population af stor kranstæge (*Sciocoris homalonotus* Fieb.). *Natur på Bornholm* 2: 48-50.
- Wagner, E., 1967. Wanzen oder Heteropteren. II. Cimicomorpha. *Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile*. 55. Teil.
- Wegener, C., 2005. Massenansammlung von Wanzen, vor allem der Familie Acanthosomatidae, am Nordstrand von Usedom mit einem Erstnachweis von *Sciocoris homalonotus* FIEBER für Mecklenburg-Vorpommern. *Heteropteron. Mitteilungsblatt der Arbeitsgruppe Mitteleuropäischer Heteropterologen* 20: 11-14.